

Datum: 5. 12. 2023

SPOROČILO ZA JAVNOST

Znani rezultati mednarodne raziskave bralne, matematične in naravoslovne pismenosti PISA 2022

Najnovjši podatki raziskave, pri kateri sodelujejo 15 let stari mladostniki iz kar 83 držav, pri mladih iz slovenskih šol kažejo na splošen upad tako pri matematični, kot tudi pri bralni in naravoslovni pismenosti. Povprečna dosežka iz matematike in naravoslovja se sicer še vedno umeščata nad povprečje držav članic OECD, dosežek iz bralne pismenosti pa je, podobno kot v letih 2009 in 2012, pod povprečjem držav članic OECD.

Raziskava PISA 2022 je tokrat poglobljeno merila področje matematične pismenosti. Podatki za Slovenijo kažejo, da prihaja do značilnih razlik v dosežkih glede na socialno-ekonomsko ozadje, status priseljenca in srednješolski izobraževalni program. Dijakinje in dijaki iz Slovenije so v raziskavi prav tako poročali o mednarodno primerjalno podpovprečni samoučinkovitosti pri reševanju matematičnih nalog, o podpovprečni kakovosti odnosov z učitelji na šoli, in podpovprečni opori s strani učiteljev matematike. Obenem so v primerjavi z vrstniki iz drugih držav nadpovprečno zaskrbljeni glede matematike na splošno.

Pedagoški inštitut in Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje sta na skupni novinarski konferenci hkratno z mednarodno objavo predstavila prve rezultate mednarodne raziskave PISA 2022 za Slovenijo.

Program mednarodne primerjave dosežkov učencev in učenk PISA (*Programme for International Student Assessment*) je dolgoročen projekt primerjanja znanja in spretnosti učencev in učenk v državah članicah Organizacije za ekonomsko sodelovanje in razvoj (OECD) in državah partnericah. Z raziskavo ugotavljamo ravni bralne, matematične in naravoslovne pismenosti dijakov in dijakinj pri starosti 15 let. V vsakem ciklu raziskave je enemu od treh področij področju namenjen večji obseg nalog in vprašanj; v raziskavi PISA 2022 je to bila matematična pismenost. V raziskavi je sodelovalo **83 držav**, v Sloveniji pa je v raziskavi sodelovalo **6.721** dijakinj in dijakov oz. učenk in učencev iz 296 srednješolskih izobraževalnih programov, 52 osnovnih šol in dveh ustanov za izobraževanje odraslih.

Zbiranje podatkov je bilo v celoti izvedeno na računalnikih. Skupaj s šolami raziskavo v Sloveniji že od vključitve države v raziskavo izvaja Pedagoški inštitut. Nacionalna koordinatorica raziskave je **dr. Kladija Šterman Ivančič**, ki je tudi predstavila najnovejše rezultate.

DOSEŽKI PRI MATEMATIČNI PISMENOSTI

Povprečni dosežek dijakinj in dijakov v Sloveniji pri matematiki (485 točk) je leta 2022 za 24 točk **nižji kot tisti iz leta 2018** in za 16 točk nižji kot tisti iz leta 2012, ko je bilo poudarjeno področje merjenja prav tako matematika. Potrebno je sicer poudariti, da je tudi dosežek leta 2022, kot vsi predhodni, **še vedno nad povprečjem držav članic OECD** (472 točk). Povprečni dosežek na ravni držav članic OECD je leta 2022 nižji od leta 2018 (za 17 točk) in leta 2012 (za 18 točk). V kategorizaciji držav po obliki trenda v matematičnih dosežkih v dosedanjih zajemih podatkov raziskave PISA **se Slovenija umešča med države z negativnim trendom**. V Sloveniji je leta 2022 75 odstotkov dijakov in dijakinj dosegalo temeljna matematična znanja in spretnosti (2. raven), kar je 5 odstotnih točk manj kot leta 2012. Najvišje, tj. 5. in 6. raven matematične pismenosti, je doseglo 9 odstotkov dijakov in dijakinj, kar je prav tako 5 odstotnih točk manj kot leta 2012. Tako kot v vseh dosedanjih ciklih raziskave razlik med spoloma v matematični pismenosti PISA 2022 v Sloveniji ni.

DOSEŽKI PRI BRALNI PISMENOSTI

Povprečni dosežek dijakinj in dijakov v Sloveniji je pri bralni pismenosti (469 točk) leta 2022 za 26 točk nižji kot tisti leta 2018. To predstavlja najnižji dosežek od leta 2006, ko se je Slovenija prvič vključila v raziskavo. Dosežek iz bralne pismenosti za Slovenijo je podobno kot v letih 2009 in 2012 pod povprečjem držav članic OECD. Obenem je potrebno poudariti, da je tudi povprečni dosežek na ravni vseh držav OECD v letu 2022 za 11 točk nižji kot leta 2018.

V kategorizaciji držav po obliki trenda v bralnih dosežkih v dosedanjih zajemih podatkov raziskave PISA **se Slovenija umešča med države z negativnim trendom**. V Sloveniji 75 odstotkov dijakov in dijakinj dosega raven temeljne ravni bralne pismenosti (2. raven), kar je 8 odstotnih točk manj kot leta 2018. Najvišji ravni bralne pismenosti (5. in 6. raven) dosegajo 4 odstotki slovenskih dijakov in dijakinj, kar je 4 odstotne točke manj kot leta 2018. V državah članicah OECD najvišje ravni bralne pismenosti dosega 7 odstotkov 15-letnikov in 15-letnic. **Razlika med spoloma v Sloveniji (44 točk) je še vedno med največjimi v državah članicah OECD**, in sicer v prid dijakinj, večje razlike med spoloma so se pokazale le še na Finskem.

DOSEŽKI PRI NARAVOSLOVNI PISMENOSTI

Najmanjši padec je pri dijakinjah in dijakih iz Slovenije zaznan pri naravoslovni pismenosti. Povprečni dosežek je pri naravoslovju (500 točk) leta 2022 za 7 točk nižji kot tisti iz leta 2018. Prav tako je leta 2022 tudi povprečni dosežek na ravni držav OECD nižji kot leta 2018, in sicer za 4 točke. Povprečni dosežek dijakov in dijakinj v Sloveniji se **pri naravoslovju še vedno umešča nad povprečje OECD**. V Sloveniji 82 odstotkov dijakov in dijakinj dosega raven temeljne ravni naravoslovne pismenosti (2. raven), kar je 4 odstotne točke manj kot leta 2018. Najvišja naravoslovna znanja in spretnosti (5. in 6. raven) dosega 8 odstotkov slovenskih dijakov in dijakinj, enako kot v državah članicah OECD. V kategorizaciji držav po obliki trenda v naravoslovnih dosežkih v dosedanjih zajemih podatkov raziskave PISA **se Slovenija umešča med države z negativnim trendom**. Tudi pri naravoslovni pismenosti v raziskavi PISA 2022 beležimo značilne razlike med spoloma, in sicer je ta razlika 15 točk v prid dijakinj.

SPREMLJAJOČI DEJAVNIKI DOSEŽKOV

Pri dosežku na lestvici matematične pismenosti prihaja do značilnih razlik glede na socialno-ekonomsko ozadje, status priseljence in srednješolski izobraževalni program, kjer značilno višje dosežke dosegajo dijakinje in dijaki, ki poročajo o višjem socialno-ekonomskem statusu, tisti, ki ne poročajo o statusu priseljence, in tisti, ki obiskujejo programe gimnazijskega izobraževanja. Slovenske dijakinje in dijaki poročajo o **primerljivem občutku pripadnosti šoli in občutku varnosti v šoli** kot ga izražajo njihovi vrstniki v državah OECD. Občutek pripadnosti šoli se je med dijakinjami in dijaki v Sloveniji od leta 2018 do leta 2022 sicer izboljšal. Poročajo tudi o nekoliko **podpovprečni izpostavljenosti medvrstniškemu nasilju**. Kljub temu jih 18 odstotkov poroča, da so najmanj nekajkrat mesečno izpostavljeni vsaj eni od oblik medvrstniškega nasilja. Poročajo tudi o **podpovprečni kakovosti odnosov z učitelji na šoli, podpovprečno pa zaznavajo še oporo s strani učiteljev matematike** in samoučinkovitost pri reševanju matematičnih nalog. Ob vsem tem poročajo o nadpovprečni zaskrbljenosti, povezani z matematiko.

»Rezultati raziskave PISA 2022 kažejo na upad matematične in naravoslovne, še posebej pa bralne pismenosti slovenskih 15-letnikov. Poleg tega so slovenski dijaki in dijakinje, v primerjavi z vrstniki in vrstnicami iz držav OECD, ponovno poročali o slabši kakovosti odnosov z učitelji in učiteljicami na šoli in pri pouku matematike ter o višjih ravneh zaskrbljenosti, povezane z matematiko. Tako se pri naslavljanju samega padca v povprečnih dosežkih oz. znanja dijakov in dijakinj na področju matematike, branja in naravoslovja, kot nujno kaže tudi hkratno naslavljanje širšega konteksta učnih dosežkov, tj. kakovosti odnosov v šolah in krepitev socialno-čustvene dobrobiti tako dijakov in dijakinj kot učiteljev in učiteljic,« je ob predstavitvi rezultatov poudarila dr. Klaudija Šterman Ivančič, nacionalna koordinatorka raziskave.

POMEN REZULTATOV RAZISKAVE ZA STRATEŠKO NAČRTOVANJE

Kot pri vseh drugih velikih mednarodnih raziskavah na področju izobraževanja je sodelovanje Slovenije v raziskavi PISA pomembno, saj omogoča primerjavo z drugimi sistemi, beleži trende izobraževalnih dosežkov ter podpira strateško načrtovanje.

Raziskava PISA velja za eno najodmevnejših mednarodnih raziskav. Strateški dokumenti na globalni, evropski in nacionalni ravni cilje razvoja izobraževanja pogosto navezujejo na kazalnike, povezane z rezultati v raziskavi PISA. V svetovnem merilu države s pomočjo takšnih raziskav spremljajo napredek pri uresničevanju 4. cilja Agende združenih narodov za trajnostni razvoj, torej cilja kakovostnega in pravičnega izobraževanja za vse. V Evropskem strateškem okviru za evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju (ET 2030) je med sedmimi cilji, ki naj bi jih do leta 2030 dosegli na ravni EU, med ostalim zapisano, da naj nizkih dosežkov pri bralni, matematični in naravoslovni pismenosti ne bi imelo več kot 15 % petnajstletnikov in petnajstletnic (kar se meri prav prek raziskave PISA).

Strategija razvoja Slovenije kot merilo uspešnosti pri doseganju razvojnega cilja na področju bralne, matematične in naravoslovne pismenosti do leta 2030 medtem navaja cilj uvrstitve Slovenije v četrtno najuspešnejših držav EU. Nacionalna strategija razvoja bralne pismenosti 2019-2030 postavlja še ambicioznejši cilj od evropskega okvira. V skladu s ciljem te nacionalne strategije naj bi do leta 2030 vsaj 90 % učenk in učencev doseglo temeljno raven bralne pismenosti in vsaj 10 % najvišje ravni bralne pismenosti.

»Tokratni rezultati raziskave PISA prinašajo pomembne informacije o stanju slovenskega sistema vzgoje in izobraževanja in trendu njegovega razvoja. V rezultate se bo v nadaljevanju seveda potrebno še poglobiti, poiskati morebitne povezanosti in razlage, tega ni mogoče storiti na hitro,« je na novinarski konferenci poudaril dr. Darjo Felda, minister za vzgojo in izobraževanje in poudaril, da so rezultati raziskave tako v Evropski uniji kot v Sloveniji pripoznani kot pomemben kazalnik uspešnosti in tako osnova za nacionalno strateško načrtovanje na področju vzgoje in izobraževanja

*»Pred nami so številni izzivi. O tem, kakšni ukrepi bodo v tem primeru najustreznejši, bo nedvomno že v prihodnjih tednih razpravljala in predlagala tudi strokovna skupina, **ki pripravlja Nacionalni program vzgoje in izobraževanja. Usmeritve bodo vgrajene v potekajočo kurikularno prenovo učnih načrtov in katalogov znanj, ob stremljenju k visokim dosežkom pa ne bomo spregledali razvoja socialno-čustvenih kompetenc učencev in učiteljev.** V okviru že omenjene Nacionalne strategije razvoja bralne pismenosti deluje Nacionalni svet za bralno pismenost, ki je septembra sprejel akcijski načrt uresničevanja strategije do leta 2025. Ta načrt bo še v tem letu posredovan v potrjevanje vladi. Slovenija na področju naravoslovne in matematične pismenosti ter STEM sicer nima posebne izobraževalne strategije, sta pa področji vključeni v splošne nacionalne izobraževalne politike in strategije, kot so Akcijski načrt za digitalno izobraževanje do leta 2027 (ANDI), pa tudi Nacionalni program za razvoj umetne inteligence 2025, strategija Digitalna Slovenija 2030 in v teh dneh sprejeta Vesoljska strategija Slovenije. V pripravi je tudi posodobitev nacionalnih Smernic vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj, ki vključuje del pomembnih vsebin na področju naravoslovnega izobraževanja. Poleti 2023 je bila imenovana Medresorska delovna skupina za trajnostni razvoj v vzgoji in izobraževanju do leta 2030, ki je v septembru sprejela Nacionalne zaveze za trajnostni razvoj v vzgoji in izobraževanju. Potekajo še drugi procesi posodabljanja strokovnih podlag, kot so Programske smernice za svetovalno službo v vrtcih in šolah, posodobljen pa je že Koncept prepoznavanja in vzgojno-izobraževalnega dela z nadarjenimi, po katerih je v šolskem letu 2022/2023 začel teči poskus. V končni fazi je tudi poskus posodobljenega Razširjenega programa v osnovni šoli.*

Vsi se strinjamo, da prihodnost sloni na mladih, zato je pomembno, da jim omogočimo zadostne spodbude in kakovostno izobrazbo, saj bodo le na ta način lahko kos izzivom prihodnosti.

Potrebni bodo torej konkretni ukrepi, ne zgolj na načelni ravni,« je med drugim še povedal minister za vzgojo in izobraževanje dr. Darjo Felda.

Izjava za medije in predstavitev s tiskovne konference sta dostopni na:

Dodatne informacije:

- Nacionalna koordinatorica raziskave PISA: dr. Klaudija Šterman Ivancič, klaudija.sterman@pei.si

Mednarodno poročilo je dostopno na: [PISA - PISA \(oecd.org\)](https://www.oecd.org/pisa/)